

Proefkonijnen in ledlicht

Dat leds zuinig in gebruik zijn wordt door niemand betwist. Maar bij toepassing in de professionele praktijk mogen er wat meer vragen worden gesteld. Over het gebruiksgemak, de esthetische kwaliteit en gezondheid. Henk van der Geest stelt deze vragen. Wie geeft de antwoorden?

Maar hoe zit het met led schijnwerpers en de weergave van bijvoorbeeld het lichaam van dansers wanneer je het licht dimt. We weten dat halogeenspots vaak gedimd staan in een lichtstand en door de amberdrift een mooi bijna gouden licht kunnen maken. Leds houden hun kleur vast bij het dimmen, terwijl je dat lang niet altijd wilt.

Op dit vlak zie ik vooruitgang door het toepassen van meerdere ledkleuren in de engine, geen 3 maar 5 tot wel 7. Maar de bediening wordt er natuurlijk niet eenvoudiger op, net als het probleem van de kleurfade. Daar heb je steeds weer nieuwe software voor de lichttafel voor nodig en een accuraat inzicht in hoe kleur nu eigenlijk werkt.

Heeft u weleens led gespecificeerd? Weet u nog wat u daarbij moest aangeven? Kleurtemperatuur, kleurweergave, lumen en lumenbehoud, levensduur, dimbaarheid, dimstelsysteem, bundelgrootte, binning, colourconsistency. En kreeg u garantie op al die gegevens? Dus stel, u heeft armaturen aangeschaft van 2700K, CRI85, 2000lm, L70B50, 0...100, Dali, 40°, SDMC<4; weet u dan wat u heeft? En heeft u het verschil tussen CRI en CQS al te pakken?

Dat er met al die specificaties van alles mis kan gaan, zal duidelijk zijn. Je wist wat je kreeg bij een peertje van 60 watt, van welk merk dan ook. Nu weet je niet meer of wat er op het doosje staat ook is wat je krijgt of

'Nu weet je niet meer of wat er op het doosje staat ook is wat je krijgt of wat je wil'

wat je wil.

Wij zijn professionele gebruikers van lichtapparatuur. In het theater gebruiken we licht om effecten te bereiken. Daarbij komen gekleurde leds goed van pas. Er is dan ook geen enkel bezwaar tegen een led horizon: wát een kleur en wát een licht komt daar vanaf. Er zijn nu schijnwerpers waarvan je de kleurtemperatuur kunt regelen van het gele kaarslicht op 2400K tot een etherisch 10.000K blauw. Geweldig!

We belichten voor het publiek. En voor de acteurs, zangers en dansers. Wat is hun ervaring? Het zou kunnen dat het publiek het nieuwe licht niet eens opmerkt.

Maar de acteurs hebben het zeker door. Bij een eerste test met leds, jaren geleden, merkte Khaldoun Elmecky, die als regisseur poolhoogte kwam nemen, op: 'Wanneer ik een acteur wil opfokken, dan zet ik zo'n spot op hem.' Led is ander licht, het prikt in je ogen. De vraag is inmiddels of langdurig kijken in met name blauw ledlicht zonder gevaar is. Het heeft een veel hoger energieniveau dan halogeen. Een spot met een blauwfilter laat nog maar 1,4 procent van het

Oorhaakjes

Ik ben zeer aangenaam verast door het artikel in Zichtlijnen van mei 2015 over het nieuwe systeem voor slechthorenden van het Concertgebouw. Wat ik in het betreffende artikel alleen mis is een simpele mogelijkheid om met

gebruik van de T-coil (T-stand) van het hoortoestel en twee oorhaakjes in plaats van de halslus een betere inductieve signaaloverdracht te bereiken; stabielere en stereo!

Gerard van der Ploeg, Zevenaar

Edwin (@Knuffel_Buffel) Ik heb het beroep theatertechnicus gekozen om overdag vrij te kunnen zijn ☺ #NooitGelukt

licht door. De lichtbron is bij led veel kleiner waardoor die feller moet zijn om dezelfde hoeveelheid lumen uit te stralen. Voor een technicus die vaak aan het aansluiten is, is dit nog wel een 'dingetje'. Daarbij een gele bril dragen is zo gek nog niet.

De leds die ik professioneel voorschrijf zijn van de hoogste lichtkwaliteit. Maar die zijn voor particulieren nauwelijks verkrijgbaar. Waarom is lichtkwaliteit voor particulier gebruik eigenlijk niet minimaal zo hoog als voor professionele apparatuur? Vertegenwoordigers van verlichtingsfabrikanten die mij hun producten komen aanprijzen stel ik wel eens de vraag wat zij in de huiskamer hebben hangen. Vaak bekennen ze dat ze daar nog steeds gloeilampen of halogeen hebben. Soms hebben ze led getest maar zijn ze ervan teruggekomen. Ik vraag me dan af wie ik met gebruikmaking van hun apparatuur als proefkonijn moet aanwijzen. Wanneer je er zelf thuis niet aan wilt, kun je een ander er dan wel mee opzadelen?

Henk van der Geest is lichtontwerper voor theater en architectuur, werkt veel voor musea. Hij leidt het instituut Lichtontwerpen in Amsterdam.

Volgend jaar weer

Bureau Theateradvies deed onderzoek naar het ideale theater volgens bespelers. De Volkskrant berichtte erover. Initiatiefnemer Gerbrand Borgdorff reageert op de commotie die ontstond naar aanleiding van de publicatie van de top 5 beste theaters en de top 5 slechtste theaters.

Wat is een goede theaterzaal? Als adviseurs zouden we het moeten weten. We hebben zelf in het theater gewerkt en we hebben meegewerkt aan de bouw en de renovatie van veel projecten. Wat we niet weten is hoe het is om er op te treden. Dat hebben we gevraagd aan de uitvoerend kunstenaars die in Nederland rondreizen. Gespreksleider Annette Embrechts stelde voor er een artikel aan te wijden in de Volkskrant. Dat kwam er, en bij toeval ook nog op de eerste dag van het VSCD-congres. Daar was het meteen trending topic. De krant had gevraagd om een lijstje met de top 5 van theaters waar artiesten graag spelen, maar ook van de top 5 van theaters die ze liever mijden. Dat kun je hijgerig vinden - en dat vonden veel mensen ook - maar het moet gezegd dat het artikel daardoor veel aandacht trok. Hier en daar kwamen vervolgartikelen in de lokale pers. Leuk natuurlijk voor de top 5, maar bepaald geen pretje voor de theaters die er negatief op stonden. Ze voelden zichzelf te kijk gezet. Dat was niet de opzet, maar zo pakte het wel uit. Daar kun je

'Het moet gezegd worden dat het artikel veel aandacht trok'

boos om worden, en sommigen werden dat ook, maar je kunt er ook iets mee doen. Dat gebeurde gelukkig ook, en op grote schaal.

Eén theater heeft het artikel gebruikt in een subsidieaanvraag voor een nieuwe artiestenfoyer. Andere theaters hebben nog eens goed gekeken wat ze kunnen doen om de ontvangst te verbeteren. Daartoe biedt het artikel veel handvatten, maar je kunt het (nog beter) vragen aan de bezoekende artiesten. Die zijn blij als er naar ze wordt geluisterd en helemaal als ze zien dat er iets mee gebeurt. Een theater uit de top 5 zei het als volgt: 'We hebben niks bijzonders gedaan, maar we vragen aan iedere bezoeker wat we nog kunnen verbeteren. Daaruit bleek dat men niet graag voor een dichte deur staat als het kantoor dicht is en de techniek al zit te eten. Dat hebben we opgelost met vrijwilligers.' Het is maar een voorbeeld, maar het laat zien dat het niet zo moeilijk is om hoog te eindigen. Volgend jaar mei zullen we zien wie daar het beste in geslaagd is. Dan publiceert de Volkskrant de resultaten van de volgende enquête.

Gerbrand Borgdorff is directeur van en senior consultant bij bureau Theateradvies